

УДК 378 (477)

Терентьєва Н.О.*

ЛЮДСЬКИЙ РОЗВИТОК: КОНЦЕПТ ЦІЛЕЙ ТИСЯЧОЛІТТЯ У КОНТЕКСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

У статті окреслено Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ) – як світові, так і визначені для України, в контексті проблематики створення здоров'я-збережувального середовища та Положення про Людський розвиток. Закцентовано увагу на таких ЦРТ: подолання нерівності, зменшення дитячої смертності, поліпшення здоров'я матерів, обмеження поширення ВІЛ-інфекції / СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів. Виокремлено найгостріші проблемні питання, пов'язані зі збереженням людини в усіх розуміннях цього твердження, окремі соціальні відторгнення. Наголошено на ролі університетів у питаннях соціального залучення, зокрема до сфери культури і освіти.

Ключові слова: Цілі розвитку тисячоліття, Людський розвиток, нерівність, здоров'язбережне середовище, університет, соціальне відторгнення, соціальне залучення.

Людський розвиток (Human Development) є основною метою і критерієм суспільного прогресу. Нам імпонує класичне визначення Людського розвитку, що було представлено в доповіді про Людський розвиток: «Основною метою розвитку є розширення вибору для людей. У принципі людина може робити вибір нескінченну кількість разів і з часом змінювати його. Люди часто цінують досягнення, що взагалі або безпосередньо не відображаються в показниках зростання чи доходів, наприклад такі, як ширший доступ до знань, краще харчування та медичне обслуговування, безпечне житло, низький рівень злочинності та вуличного насильства, задоволення дозвіллям, політичні та культурні свободи, відчуття залучення до життя громади. Метою розвитку є створення середовища, що надає людям можливість насолоджуватися довгим, здоровим і творчим життям» (Махбуб уль Хак, 1990).

На Саміті Тисячоліття ООН лідери 189 країн схвалили Декларацію Тисячоліття і взяли зобов'язання працювати разом з метою підвищення безпеки, добробуту та справедливості в усьому світі. Декларація визначила вісім цілей, що стали відомі як Цілі Розвитку Тисячоліття:

1. Ліквідація крайньої злиденності та голоду.
2. Забезпечення загальної початкової освіти.
3. Заохочення рівності чоловіків і жінок та розширення прав і можливостей жінок.
4. Скорочення дитячої смертності.
5. Поліпшення охорони материнства.
6. Боротьба з ВІЛ/СНІДом, малярією і іншими захворюваннями.
7. Забезпечення сталого екологічного розвитку.
8. Формування глобального партнерства з метою розвитку (Цілі Розвитку,

сформульовані в Декларації Тисячоліття ООН. Офіційний перелік показників досягнення ЦРТ (дійсний з 15.01.2008)).

2000 року Україна приєдналася до глобально визнаних цілей і взяла на себе політичні зобов'язання щодо досягнення до 2015 року цих цілей та завдань з їх реалізації. Назвемо Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ), установлені для України, оскільки для нас значущим є їх розуміння та усвідомлення глобального значення виконання дій щодо їх досягнення:

1. Подолання бідності.
2. Забезпечення якісної освіти впродовж життя.
3. Забезпечення гендерної рівності.
4. Зменшення дитячої смертності.

* Терентьєва Н.О.*

5. Поліпшення здоров'я матерів.

6. Обмеження поширення ВІЛ-інфекції / СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів.

7. Сталий розвиток довкілля.

2003 року Україна адаптувала глобальні ЦРТ на національному рівні. 2010 рік показав результати десятиліття, які є нерівномірними як за Цілями, так і за регіонами та країнами. Відповідно до аналітичної довідки, підготовленої за сприянням О. Адама (координатор системи ООН в Україні), в Україні рівень абсолютної бідності зменшився, досягнуто прогресу у сфері освіти та охорони материнства, знижено дитячу смертність. Водночас рівень відносної бідності не змінився, скорочення гендерної нерівності потребує подальших зусиль. Низка проблем у сфері екології, швидке зростання темпів розповсюдження ВІЛ-інфекції, підвищення рівня смертності від СНІДу, а також поширення туберкульозу залишаються найбільш критичними питаннями на шляху досягнення ЦРТ.

На досягнення визначених цілей спрямовано Програму економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [1], схвалену за підсумками широкого громадського обговорення, яка охоплює всі сфери суспільного життя і спрямована на забезпечення відповідних передумов щодо виконання ЦРТ. Основними пріоритетами, як зазначив Президент України, є підвищення соціальних стандартів життя українських громадян, що ґрунтується на оновленій системі завдань та індикаторів ЦРТ, зокрема системі заходів щодо подолання соціального відторгнення (Social Exclusion).

Важливість змін зумовлено тим фактом, що егалітарне суспільство змінилось суспільством, якому притаманний дуже високий ступінь нерівності – за доходами, за доступом до базових соціальних послуг (інформаційних, комунікативних, освітніх, медичних, соціальних тощо), за станом здоров'я, ризиком смерті і тривалістю життя, за умовами та якістю життя, за становищем на ринку праці, що в свою чергу збільшило відсоток так званого незахищеного населення планети.

Відповідно до положень національних доповідей, присвячених окресленню реалізації завдань ЦРТ в Україні, сучасне трактування нерівності передбачає вихід за межі суто економічних параметрів – виокремлюють нерівність економічну, соціальну, політичну і етнокультурну. Найгостріші прояви, логічно, має їх комбінація. Саме внаслідок кумулятивного впливу формуються такі вкрай негативні і загрозливі для національної безпеки явища, як відсторонення окремих груп населення від суспільного життя (соціальне відторгнення), поляризація та маргіналізація суспільства [4, с. 22].

Питання Людського розвитку посідає провідне місце серед визначених ЦРТ, оскільки кожна з них без винятку інтегрує проблематику економічної, освітньої, здоров'язбережувальної, суспільно-політичної та інших сфер. Метою нашої розвідки є виокремлення найгостріших проблемних питань, пов'язаних із людським розвитком у контексті досягнення ЦРТ і соціального залучення (Social Inclusion).

Основні цілі людського розвитку формуються у трьох напрямках: 1) можливість прожити довге життя, підтримуючи добрий стан здоров'я; 2) доступність знань, одержання освіти; 3) наявність засобів, що забезпечують гідний рівень життя. Концепція Людського розвитку окреслила такі способи оптимізації зв'язку між економічним зростанням і людським розвитком: а) збільшення інвестицій в освіту, охорону здоров'я, фізичну культуру і спорт, професійну підготовку, що сприяє реалізації здібностей людей, їх активній участі у виробництві та справедливому розподілі благ; б) більш справедливий розподіл доходу та багатства, що забезпечує матеріальну основу розвитку людського потенціалу менш конкурентоспроможних груп населення; в) досягнення збалансованості соціальних витрат, що зміцнює економічну базу соціальної сфери

суспільства; г) розширення можливостей людей здійснювати свій вибір у політичній, соціальній і економічній сферах. Одним з основних положень концепції людського розвитку є впровадження запобіжних заходів з недопущення зубожіння, безробіття, втрати здоров'я тощо шляхом стимулювання розвитку людей, підвищення їх ролі у суспільстві, розширення вибору способу життя, можливостей прийняття рішень стосовно своєї долі з одночасним посиленням відповідальності за прийняте рішення і його виконання [3; 4, с. 25-26].

Починаючи з 1990 року розуміння поняття «Людський розвиток» збагачується в соціальному, політичному, суспільно-економічному контекстах, 1993 року було сформульовано Розрахунки Індексу людського розвитку, відповідно до яких Україна 2009 року посіла 85-е місце (2005 – 76-е з 177 країн світу, 2006 – 77-е, 2007 – 76-е – за розрахунками ІЛР Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України на основі даних державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств Держкомстату) [3; 4, с. 25]. Зауважимо, що Україна однією з перших країн пострадянського простору 1995 року опублікувала Національну доповідь, яка стала першою з восьми (станом на 2011 рік), що давали бачення людського розвитку в Україні [3, с. 2].

Нагадаємо, що Національна доповідь про людський розвиток розглядає проблематику соціального відторгнення та її взаємозв'язок з людським розвитком в Україні. У ній наголошується, що кожна людина повинна мати можливість прожити довге і здорове життя, здобути освіту, вільно використовувати свої знання та таланти, визначаючи власну долю. Суспільство не може досягти високого рівня людського розвитку за наявності соціально відторгнутих людей чи груп, які стикаються з перешкодами на шляху до повноцінної участі в економічному, соціальному, культурному та політичному житті [3, с. 5], що безпосередньо пов'язано з реалізацією завдань щодо досягнення ЦРТ.

Мета 1 – подолання бідності – має на меті зменшення ризиків від нерівності доступу до основних соціальних благ (якісного медичного обслуговування, якісної освіти, комфортного житла), до ресурсів (фінансових, зокрема кредитів, земельних тощо), до реалізації своїх основних прав загалом (права на здоров'я, на життя, на безпеку). Це стосується і нерівності за тривалістю життя внаслідок неможливості (небажання) вести здоровий спосіб життя, мати доступ до якісних медичних послуг, жити в чистому середовищі тощо. Цілком зрозуміло, що діти з бідних родин стикаються з вищим ризиком передчасної смерті або захворювання і мають нижчі шанси реалізації свого потенціалу.

Мета 2 – забезпечення якісної освіти впродовж життя – має на меті підвищення рівня фінансової забезпеченості через набуття якісної освіти. Наявність вищої освіти, за даними національної доповіді ЦРТ (2010), у 2,3 рази знижує ризик бідності і в 1,6 рази підвищує імовірність отримання середніх доходів, значною мірою впливає і на спосіб життя, зокрема споживчу поведінку. Сучасний світ характеризується швидким упровадженням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності розвинених країн, які не зменшуються через їх продаж або використання. Спрощення доступу до них дає змогу вирішити одну з основних проблем розвитку людства – подолання нерівності населення в доступі до різних соціально-економічних і соціально-культурних благ через забезпечення всім членам суспільства належних знань про соціальне й економічне середовище, про правила раціональної поведінки і стандарти здорового способу життя.

Мета 3 – забезпечення гендерної рівності – має на меті виправлення питання неоднакової відповідальності, зокрема за власне життя, за життя своїх рідних і близьких тощо; нерівності щодо умов праці, умов життя, способів життя в цілому, екологічної

ситуації, якості та доступності медичних послуг та ін., що впливає на регіональну нерівність у стані здоров'я, смертності та тривалості життя населення та доступу до основних життєвих благ – якісної загальної та професійної освіти, якісних медичних послуг, чистої питної води.

Мета 4 – зменшення дитячої смертності – має на меті розв'язання питань попередження захворювань та зниження дитячої смертності (за даними Держкомстату, в Україні 2009 року від зовнішніх причин загинула майже кожна третя дитина з померлих (270 з 888 смертей дітей у віці від року до п'яти) через практичну реалізацію положень щодо гарантування кожній дитині права на охорону здоров'я, безоплатну кваліфіковану медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, має сприяти створенню умов для життя і здорового розвитку дитини, раціонального харчування, формування здорового способу життя.

Мета 5 – поліпшення здоров'я матерів – розв'язує такі основні завдання, як створення умов безпечного материнства, формування репродуктивного здоров'я дітей та молоді, удосконалення системи планування сім'ї за рахунок поліпшення якості та доступності медичної допомоги, пропаганди здорового способу життя, відповідального батьківства та безпечного материнства і запровадження в діяльність закладів охорони здоров'я науково обґрунтованих стандартів і протоколів лікування, сучасних перинатальних технологій.

Мета 6 – обмеження поширення ВІЛ-інфекції / СНІДу та туберкульозу та започаткування тенденції до скорочення їх масштабів – є найскладнішими соціально-політичними та медичними проблемами сучасного суспільства в загальносвітовому вимірі. Успішній протидії епідемії ВІЛ-інфекції / СНІДу є створення комплексної системи медичної та соціальної допомоги тим, хто її потребує, зокрема комплексу заходів, спрямованих на стале впровадження антиретровірусної та замісної терапії, лікування туберкульозу та вірусних гепатитів, догляд і підтримку ВІЛ-інфікованих пацієнтів, що призведе до збільшення охоплення хворих на СНІД антиретровірусною терапією, призводитиме до подальшого зростання поширеності ВІЛ, оскільки знижуватиметься рівень смертності серед людей, які живуть з ВІЛ і отримують лікування. Щодо епідемії туберкульозу в Україні, враховуючи соціальне підґрунтя поширення цієї хвороби на сьогодні, країна не може розраховувати на її ліквідацію, і тому завдання полягає у забезпеченні відповідного контролю за поширенням інфекції, що насамперед включає підвищення ефективності лікування туберкульозу та зниження смертності від нього.

Мета 7 – сталий розвиток довкілля – для України реалізується через виконання завдань зменшення рівня техногенного навантаження на біологічні ресурси: збереження і поліпшення земельних і водних ресурсів, атмосфери, біорозмаїття, підвищення ефективності використання енергії тощо.

Виходячи з контент-аналізу Національної доповіді про людський розвиток (2011) [3], перелічимо відповідно до мети нашої розвідки в контексті досягнення ЦРТ основні позиції соціального відторгнення, які, на нашу думку, не віддільні від університетського сектору освіти, оскільки спричиняють ускладнення / проблеми в реалізації одного з ключових напрямків державної освітньої політики – формування здоров'язбережливих середовищ (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки). Це зокрема відторгнення від сфери культури та освіти, від економічного життя (відторгнення за статусом на ринку праці, відторгнення через низькі доходи, відторгнення через погані житлові умови), від систем охорони здоров'я та соціального захисту, соціального середовища та через відсутність засобів комунікації [3].

Варто наголосити, що доповідь про Людський розвиток «Справжнє багатство народів: шляхи до людського розвитку» (2010) засвідчила значущість «...парадигми людського розвитку й запровадила його оновлене визначення – як включення до числа свобод людини права людей на довге, здорове і творче життя; на досягнення інших цілей, які, на їх думку, мають значення; на активну участь у забезпеченні справедливого та сталого розвитку на планеті. Люди є і одержувачами, і рушійною силою людського розвитку, як окремо, так і разом» [3, с. 16]. Упровадження концепції соціального залучення (поряд з концепцією соціального відторгнення і концепцією людського розвитку) покликано зреалізувати частину завдань, окреслених у ЦРТ, зокрема забезпечити «...для тих, хто має ризик бідності та соціального відторгнення, можливості та ресурси, необхідні для того, щоб повною мірою брати участь в економічному, соціальному та культурному житті, досягти рівня життя та добробуту, що відповідають нормальним стандартам у суспільстві, у якому вони живуть» [там само].

У контексті дослідження тенденцій розвитку університетської освіти значущими для нас є з'ясування та розв'язання питання зменшення групи населення, що є соціально відторгнутою від участі в економічному, соціальному, культурному житті, оскільки без соціального залучення як засобу забезпечення людського розвитку неможлива побудова інклюзивного суспільства. Університетська освіта як інструмент цивілізаційного розвитку (оскільки університет становить собою когнітивну модель всесвіту, де поєднано знання про цілісність буття, про природні процеси та закономірності, про теологічні, соціально-економічні, юридичні, історико-культурні, лінгвістичні, психологічні та інші феномени, серед яких живе людина, продукує знання, яке охоплює всесвіт у всіх його вимірах – від космічних систем до мікропроцесів, від глибокого минулого до перспектив і сценаріїв майбутнього розвитку) має відповідати сучасним суспільним змінам, сприяти трансформаційним перетворенням тощо [2, с. 390-391]. Тому завданням освітнього характеру є сприяння подоланню соціального відторгнення населення – його соціальне залучення. З цією метою впроваджується практика освітніх соціальних проєктів (досвід Київського університету імені Б. Грінченка щодо реалізації проєктів «Київський університет – киянам», «З Києвом і до Києва»)

Зауважимо, що крайні форми нових елементів сфери культури можуть суперечити традиційним культурним цінностям, що спричиняє соціальну дисгармонію. Загрозу відторгненню в культурній та освітній сферах становлять суттєві відмінності культурних практик і нерівність у доступі до ресурсів мешканців столиці, обласних центрів, з одного боку, і периферії (малих міст і сіл) – з іншого [3, с. 18, 43-48]. Мовне питання є одним із найбільш суперечливих питань культурного відторгнення окремих регіонів країни, що спричиняє «ризик звуження мовної компетенції населення» [там само], який виявляється в освітній сфері у неможливості опанування повного спектру навчальних програм та освітніх послуг через неспроможність зрозуміти сутність і необхідність у додатковому набутті мовної компетенції. Така ситуація у свою чергу може причинити міжкультурні, полікультурні та крос-культурні напруженості. Вирішенню зазначених питань у контексті реалізації ЦРТ сприяє вільний доступ до якісних освітніх послуг на всіх структурних ланках системи освіти з урахуванням специфіки цільової аудиторії, відсутність гендерних обмежень у доступі до якісної освіти та можливості подальшого працевлаштування (на сьогодні в Україні спостерігається дисбаланс щодо гендерного розподілу студентів / здобувачів вищої освіти / фахівців з вищою освітою на користь жінок). Не порушуючи наразі питання працевлаштування та інші економічні аспекти, зауважимо, що рівні стартові можливості абсолютно не спричиняють рівності результатів, але можуть стати передумовою різного роду соціальних відторгнень. Відторгнення в сфері вищої освіти

проявляється, на нашу думку, через брак висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних працівників у різних типах ВНЗ, недостатнє фінансування освітніх проектів та наукових розробок, неможливість створення умов для навчання осіб з обмеженими можливостями в усіх ВНЗ країни, неузгоджена цінова (вартісна) політика закладів освіти за критеріями ціна – якість освітніх послуг, неузгодженість між набутими ЗУНі компетенціями випускників та потребами роботодавців відповідно до змінних умов ринку праці тощо. Інституційно в Україні немає перешкод щодо отримання вищої освіти. Проте різний рівень підготовки абітурієнтів з різних регіонів і місцин позначається на можливості доступу до одержання якісних освітніх послуг.

Якість отриманих освітніх послуг (або їх відсутність взагалі), як зазначалося вище, спричиняє відторгнення від системи охорони здоров'я, системи соціального захисту, соціального середовища та через відсутність засобів комунікації [3, с. 19, 79-94]. Окреслено як основна позиція право людини на збереження здоров'я і доступність до реалізації цього права без дискримінації, зокрема від рівня доходів (оплата за медичні послуги, ліки, товари), соціального статусу, місця проживання (віддаленість від центрів медичного обслуговування, відсутність доріг, спеціалізованого транспорту, кваліфікованого медичного персоналу) тощо. Як завдання виокремлюємо створення здоров'язбережнього середовища з підтриманням власної життєвої активності, створення системи соціальної допомоги (програм для окремої цільової аудиторії) з відповідною інформаційною підтримкою.

Таким чином, для досягнення ЦРТ у контексті реформ, що відбуваються в Україні, важливим є створення механізмів досягнення консенсусу між владою, бізнесом і громадянським суспільством. Одним з аспектів цієї діяльності є продуктивна робота громадських організацій, академій, товариств, які консолідують зусилля тріади «уряд – економіка – просвіта», оскільки об'єднують дії освітян, просвітників, чиновників, політичних бюрократів, представників бізнесових структур, економістів та ін. Наголосимо на значущості закладів освіти у здійсненні просвітницької функції та реалізації комплексу заходів соціального залучення населення, що дозволить досягти окремих ЦРТ. Університети як центри освітянської та громадської ініціативи різних міст і регіонів, реалізуючи традиційні функції, мають взяти на себе відповідальність за нові трансформаційні зрушення, зокрема ті, що стосуються виховання молодого покоління, спроможного до євро- і світоінтеграції не на рівні одноосібної імміграції, а на рівні включення до державотворення. Перспективами подальших досліджень вбачаємо виокремлення тенденційності розвитку університетської освіти в реалізації завдань щодо досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття.

Література:

1. *Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава.* [Електронний ресурс] / Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки. Комітет з економічних реформ при Президентові України – К., 2010. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
2. Терентьева Н. О. Тенденції розвитку університетської освіти в Україні II половини XX – початку XXI столітті: концепція дослідження / Н. О. Терентьева // *Вища освіта України* № 3 (додаток 1). Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». Теоретичний та науково-методичний часопис. – 2012. – 3 (46) Том 2. – С. 390-399.
3. *Україна: на шляху до соціального залучення* [Електронний ресурс] / Національна доповідь про людський розвиток 2011. – К., 2011. – 124 с. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf.
4. *Цілі розвитку Тисячоліття. Україна 2010* [Електронний ресурс] / Національна доповідь. Міністерство економіки України. – К., 2010. – 110 с. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_53509MDGS_UKRAINE2010_UKR.pdf.

Терентьева Н.А.

**ЧЕЛОВЕЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ: КОНЦЕПТ ЦЕЛЕЙ ТЫСЯЧЕЛЕТИЯ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ
УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

В статье обозначены Цели Развития Тысячелетия (ЦРТ) – как мировые, так и определенные для Украины, в контексте проблематики создания здоровьесохраняющей среды и концепции о Человеческом развитии. Акцентировано внимание на следующих ЦРТ: преодоление неравенства, уменьшение детской смертности, улучшение здоровья матерей, ограничение распространения ВИЧ-инфекции / СПИДа и туберкулеза и начало тенденции к сокращению их масштабов. Выделены острые проблемные вопросы, связанные с сохранением человека во всех смыслах этого утверждения, некоторые социальные отторжения. Очерчена роль университетов в вопросах социального привлечения, в частности в сферу культуры и образования.

Ключевые слова: Цели Развития Тысячелетия, Человеческое развитие, неравенство, здоровьесохраняющая среда, университет, социальное отторжение, социальное отторжение.

Terentieva N.A.

HUMAN DEVELOPMENT: CONCEPT MDGS INTO UNIVERSITY EDUCATION

The article highlights the Millennium Development Goals (MDGs) as world and such defined for Ukraine in the context of creating healthcare environment issues and concept of Human development. Special focus has been given to the following: overcoming inequality, child mortality decrease, improvement of maternal health, HIV / AIDS and tuberculosis the spread limitation and beginning the tendency of reduction their scope. The burning issues related to the Human preservation in all senses of the statement, certain social exclusion have been singled out. The role of universities in social involvement matters, particularly in the sphere of culture and education have been emphasized.

In order to achieve the MDGs in the context of the reforms undertaken in Ukraine, it is important to create mechanisms and achieve consensus between government, business and civil society.

One of the aspects of this work is productive work of NGOs, academies, societies, consolidation efforts within triad «government - economy – education» as such uniting educators, officials and political bureaucrats and representatives of businesses, economists and others.

Special author's emphasis has been also given to the importance of educational institutions in the implementation of educational functions and measures towards population's social involvement, thus, achieving individual MDGs.

Key words: Millennium Development Goals, Human development, inequality, healthcare environment, university, socialinvolvement.

УДК 378.046 – 021.68

Філончук З.В.*

**ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ**

У статті проаналізовано й узагальнено підходи щодо підготовки вчителів географії до професійної діяльності в умовах профільної школи. Розкрито сутність понять «профільна школа», «профільне навчання», «професійна компетентність вчителя». Визначено доцільність діагностики мотиваційної готовності вчителів географії до роботи у профільних класах.

Обґрунтовано необхідність оновлення організації та змісту підвищення кваліфікації вчителів географії в системі післядипломної педагогічної освіти. Визначено завдання, які постали перед науково-методичними службами щодо підготовки вчителів географії до професійної діяльності в умовах профільної школи.

Ключові слова: профільна школа, профільне навчання, професійна компетентність вчителя, профільна географічна освіта, підготовка вчителів географії.

* © Філончук З.В.*